

HOLMI

XVIII. évfolyam 4. szám

2006. április

Szerkeszti: Réz Pál (főszerkesztő),
Radnóti Sándor (bírálat), Várady Szabolcs (vers), Závada Pál (széppróza),
Fodor Géza, Szalai Júlia, Voszka Éva

Szerkesztőbizottság: Bodor Ádám, Dávidházi Péter, Domokos Mátyás,
Göncz Árpád, Kocsis Zoltán, Lator László,
Ludassy Mária, Nádasy Ádám, Rakovszky Zsuzsa.
Tördelőszerkesztő: Környei Anikó. A szöveget gondozta: Zsarnay Erzsébet

---

TARTALOM

- Kemény István*: Egy hét az öreg Káinnal • 435
Lator László: A herceg halála • 441
Zsoltár-parafraízis • 442
Magányos cédrus • 443
Kurdi Imre: Ami kell, és ami nem • 445
Goldberg-variációk • 445
Aztán leültünk kávéét inni ott, • 446
Advent • 446
Polcz Alaine: Barátaim a bölények (*Naplórészletek*) • 447
Gáti István: A ház • 451
Mi hoztuk el • 451
Jeles András: Rorschach-táblák • 452
Takács Zsuzsa: Egy fejfájós nap • 466
Horváth Elemér: este a teraszon • 472
carmen saeculare • 472
halál a XXI. században • 473
odüsszeusz halála • 473
Aradi Varga Imre: Odüsszeusz emlékei • 474
Pór Péter: Bevezetés Rilke olvasásába (*Györfly Miklós fordítása*) • 476
Babiczy Tibor: Kyrie • 493
Manír • 493
Pollágh Péter: A tiszta ész • 494
Öt neon • 494
Novák Éva: Aranybaba, ólombaba • 495
Nyári vers • 495
Pósfai György: Mindörökkön-örökké • 496
Az ég szekvenciái • 498

- Domokos Mátyás*: A Magyar Népi Művelődési Intézetéről • 501
 A Magyar Népi Művelődési Intézet, ahogy *Keresztury Dezső* emlékezett rá
 (Kérdező: *Harsányi István*) • 503
 A Magyar Népi Művelődési Intézet, ahogy *Illyés Gyula* emlékezett rá
 (Kérdező *Harsányi István*) • 519

FIGYELŐ

- Margócsy István*: Szakmai eredetmítoszok (Dávidházi Péter:
 Egy nemzeti tudomány születése. Toldy
 Ferenc és a magyar irodalomtörténet) • 527
Rákai Orsolya: Margócsy és az irodalmi gépezet
 (Margócsy István: „Nagyon komoly játékok”;
 Petőfi Sándor. Kísérlet; Hajóvonták
 találkozása) • 536
Kerényi Ferenc: „Egy ember, akit még eddig nem ismertünk”
 (A Petőfi Irodalmi Múzeum Jókai-
 gyűjteményének katalógusa) • 546
Doboss Gyula: Ami megvolt akkor (Bodor Béla:
 Városablak) • 550
Kérékgyártó Béla: A látható és a láthatatlan (Batár Attila:
 A láthatatlan építészet) • 552
Batár Attila „Láthatatlan építészet” című könyvének
 bemutatója. *Nádas Péter* és *Batár Attila*
 beszélgetése • 554
Havasréti József: Az Agy-rém (Hajas Tibor: Képkorbácsolás;
 Szövegek) • 558
Dornbach Mária: Kilencven év magány (Gabriel García
 Márquez: Bánatos kurváim emlékezete) • 568
- A *Holmi* postájából
B. Greshovics Klára levele Radnóti Sándornak
 (Daidal-olvasat. Lábjegyzet a „Fej vagy írás?”
 Marno-portréjához) • 571

Megjelenik havonta. Felelős kiadó: Réz Pál. Vörösmarty Társaság
 Levélcím: HOLMI c/o Réz Pál, 1137 Budapest, Jászai Mari tér 4/A
 Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénnytársaságok
 Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág
 Előfizethető közvetlenül a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján,
 Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál
 (Bp. VIII., Orczy tér 1. Tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp. 1900)
 További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu
 Előfizethető még postai utalványon Závada Pál címén (1092 Budapest, Ráday u. 11–13.)
 Előfizetési díj fél évre 1500, egy évre 3000 forint, külföldön \$35.00, illetve \$70.00
 Nyomtatta az ADUPRINT Kft. Vezető: Tóth Béláné

A HOLMI honlapja: www.holmi.org

ISSN 0865-2864

Kemény István

EGY HÉT AZ ÖREG KÁINNAL

A mítosz

Káin, ha valahol rátalálnak,
pár nap alatt összeszedi magát,
nyugtalan lesz, elkezd kutatni,
a nevéért feltúrja a házat
és előhúzza valahonnan
a nevét. Állati félelem fogja el,
kimegy a kertbe, és a ház mögött
becsörtet a sűrűbe, eltűnik.

A nyomozók rendre megszületnek,
elvégezik a szükséges iskolákat,
rendőrök lesznek, előrejutnak,
megbízák őket a Káin-üggyel,
keresnek, olykor rátalálnak,
maguk se hiszik, kicsit haboznak
(ő becsörtet megint a sűrűségbe),
leváltják őket, vagy nyugdíjba mennek,
elhalnak dolgukvégetlen.

Sokan állítják azt, hogy Káint
elfogni nem is akarja senki,
legalábbis egyes köröknek
érdeke az eljárás hátráltatása.
Hogy testvérgyilkosok vagyunk, és
közös kincsünk a rossz lelkiismeret,
talán erre gondolnak ezek.

De ami Káin régi kertjeit illeti
rendben váltják a lombjukat.
A kis ház bennük elhagyatva áll,
a hajléktalan belefészkel,
az új tulajdonos elúzi, és
házat épít, és a háznak
lakói jönnek, új család. Kis füles
ketrechen meghozzák a macskát,
a macska pedig akár a közhely
még a legmélyebb beszélgetésben is,
körbesétálja az új lakást, és
elfekszik a legpuhább helyen:
valahol mindenkinek igaza van.

Előkészítő látogatás

„Káin úr, ne féljen tőlünk.
Az életéért jöttünk ki önhöz,
de nem elvenni, csak följegyezni.
Beszélgetnénk, és ha hozzájárul,
be-bekapcsolnánk a kamerát –

Nem várunk azonnali választ.
Ez itt a szerződéstervezet.
Gondolja át, mi egyelőre
nem kérünk többet, csak gondolja át –

Önnek is meg kéne szólalnia végre.
Meg kéne törnie hallgatását.
Világméretű kihívások
érik az emberi civilizációt –

Értékválság van, Káin úr!
Szükség lenne a hiteles szóra,
apát keresnek az emberek,
és a Biblia azt mondja, önt –

Tragikus sorsú testvéréről,
aki miatt ön így él, morogva,
a világ zajától távol, úgymond,
nem is kérdezzük, ön dönti el,
kitér-e rá –

És egyelőre nem is zavarnánk tovább,
Káin bácsi, most elmegyünk –

A kertkapuja tárva volt,
kerti útján a lucskos ágak
áthajoltak, és a háza
kilincsnymásra nyílt.
Kifelé menet zárjuk-e házát,
kössük-e félre ágait,
csukjuk-e be a kertkaput,
vagy minden maradjon így?”

Káin hangja közlőről

„Tegnap az ördög járt nálam,
egy kicsit rendet is rakott.
Ézt nem szeretem, mert
utána mindent keresni kell.
Még mindig jobb, ha
csak beszélgetünk, bár

az meg abból áll, hogy
ő beszél.
Persze, mert mindent tud,
amit én tudok,
és a saját hangját
akarja hallani.
Az még néha őt magát is
meg bírja lepni.
Onnan tudom, hogy
mondta ezt is.
Neki se lehet könnyű.
Sose volt senkije.
Az embereit látogatja
körbe-körbe.
Neki mi vagyunk a családja,
ezt szokta mondani,
és hogy túl fogja élni
az egész kurva bandát.
De attól ő is fél ám,
mert a magány az magány.
Amikor tegnap meglátta
a beesett pofámat,
észrevettem rajta, hogy
most megijedt.”

Káin és a Biblia

„Az Első Négy Oldalt böngészgetem,
az Első Négy Oldalt betűzgetem.
Én, Káin, vén bűnös, vénségemre
megtanultam ezt is.

Az Első Négy Oldalon fehéren-feketén
ott áll, hogy bizony, született öcsém.
Én, Káin, vén bűnös, vénségemre
megtanultam ezt is.

Bizony, bizony, megtanultam én,
bizony, bizony, még örültem is én,
Hogy mégse a vén bűnös – nocsak,
no lám! – az egyetlen ősapa.

Nem fognak nyugton hagyni mégsem!
Ha minden oldalon ezer öcsém születne,
az emberek fejéből nem verné ki az se,
hogy tőlem származnak mindannyian!

Káin kell ezeknek, a vén bűnös, bizony!
Vénségemre megtanultam ezt is.”

A szomszédok kara

„Ő volt Káin? Tényleg? Ne mondja!
Az a kisöreg? Pont az? Ki hitte volna!
Mindig olyan szerényen köszönt.
Várjon csak... ő csinálta a vízözönt!
Nem, az Noé volt, mi is tudjuk azért!
Szóval itt bujkált. Összeáll az egész.
Bizony, most így visszagondolva tényleg
Volt valami ereje a szemének.
A kerítés mellett, ha csak ott állt,
A kutyák is félték, nem ugatták.

Mért ölték meg? Nézze: volt pénze, biztos!
Vagy tudott valamit, valami titkot.
Vagy betörték, ő aludt, de megmozdult,
Vagy egy zsidó állt rajta bosszút.
És magyarázza tőlünk bárki másra,
Higgye el nekünk: egy zsidó csinálta!
És jól is tette, mondjon bárki bármit,
A bűnösön meg kell a bosszút állni!
Mert valami tábort csináltak ezek
És aztán oda bezárták ezeket...

Ja, meg se ölték? Hát akkor bocsánat.
Egyszerűen nekivágott a világnak?
És ez a sok rendőr? És a tévék?
Ja, hogy itt valami csoda történt!
Itt élt Káin? Tényleg? Ne mondja!
Az a kisöreg? Pont az? Ki hitte volna!
Mindig olyan szerényen köszönt.
Várjon csak... ő csinálta a vízözönt!”

(És így tovább.)

Epilógus

Ki tudja pontosan már, ki volt az, merthogy rég volt,
Magellán ottveszett, hát tegyük fel azt, hogy Drake volt.
Elindult napnyugatnak, keletről jött meg ő,
Vagy épp fordítva járt el, ez felcserélhető,
A lényeg az, hogy hős lett, egyként rajongott érte
A királynői udvar s a kocsmá tölteléke,
Golyó volt ő, ki megjön, minden fabábut földönt,
S minden fafajet meggyőz, hogy gömbölyű a földgömb.

Ki tudja pontosan már, mi volt, igaz se volt tán,
Egy kérdés volt, ha volt, csak egy öblös hang a botrány,
És talán föl se tették az ünnepélyes csendben,
S így ünnepet se rontott a válasz rá: „Hát rend nem!”
S ezért a csöcselék sem vághatta rá: „Halál!”
S ezért lehet talán csak, hogy mát írunk ma már.
A kérdés ez: „Na jó, de abból mégis mi lesz,
Ha napnyugatra tartva keletről megjöhetsz?”

És hagyjuk ezt a kocsmát Shakespeare korával együtt,
És induljunk előre, vagy egész vissza menjünk,
Előre tegnap estig, vagy vissza Káinig,
Ki így nyelvelt az Úrral egyes rabbik szerint:
„Se törvény nincs, se bíró!” Vagyis mindent szabad,
S azóta kóborolnak e megvadult szavak.
A gyilkos, hogyha büszkén *fölkél és újra lépked,*
Ártatlan lesz majd másutt, mert gömbölyű a lélek.

És itt van újra Káin, és tegnap este van:
Ágyáról épp feláll, vén, de mégse testtelen,
Tévét kapcsol ki, vécét húz le, kezét törölget,
Lefekszik, megkerülte ma is megint a Földet,
Végigvonult alatta az összes régi tette,
És mind helyes, hisz mindet belső parancsra tette...
S megsértődik ma is, ha a súlyuk rázuhan:
Te küldtél körbe-körbe, ne mondd, hogy élsz, uram!

Káin hangja messziről

„Én vagyok Káin, nagybácsi
és űzött nagyvad. Fejemet idétlen
szarv koronázza, kiszáradt fára hasonlít,
a fejem ősvilági nagy fej, amekkorát csak
ki tudott agyalni a középkori rabbi,
hogy el bírjon hinni teljesen –
akkora, mint egy családi ház!
Akarjátok látni? Kidugjam
a hegygerinc mögül?
Mit szólnátok, ha kidugnám,
és felkínálnám? Tessék a fejem,
lője keresztül Lámekh, a vén vak,
lője keresztül végre nyállal,
célozzon helyette a fia, az az idióta,
dirigáljon a vaknak, hova lőjön,
történjen meg a hülye baleset!

Túl nagy már a testem, múltjon ki végre!
Mesélni szeretnék nektek,
de ekkora testtel nem lehet!

Én vagyok Káin, nagybácsi vagyok,
és kicsi dolgokról szeretnék mesélni,
de mindig elfelejtem, mekkora lettem.
A hangom minden az égvilágon,
csak nem emberi beszéd.
A nevem tönkre van gondolva régen,
gyerekpróféták gyakorolnak rajta,
de ők is ásítognak tőle.
Pedig tele vagyok történettel,
érdekesekekkel és részletesekkel,
tele vagyok nagybácsimesével.
Kicsikkal, amiket értenétek,
de ekkora testtel nem lehet.
A fejem mint egy családi ház,
még egy szarv is kiáll belőle,
értem én, hogy megijednétek,
ha mesélni kezdenék ekkora testtel.
Lőjék már keresztül ezt a nagy fejem!

Káin vagyok, nagybácsi, egy
színes, elrontott, hatalmas élet
és csupa tanulság, nem fogtok unni,
csak hallgassatok bele a mesémbe,
majd meglátjátok, ott se bírtok hagyni!
Komoly, nagy tudású öregember vagyok,
nagyszabású öregember, úgy ám,
nem fogtok csalódnani bennem.
Ha Ábelről egy szót se – már
meg is van értve! Értek ám
én a ti nyelveteken!
El fogtok ájulni a kalandos,
bűnös, vidám és
nagyszerű történetektől!
Gondolkozni sem muszáj,
levonom én a tanulságot,
láttam én már mindent, ami kell!

Káin vagyok, nagybácsi, és csakis
nagybácsi, alig-alig apa,
két lábon járó tapasztalat.
Soha ne öregedjete meg!
Réges-rég megelőztem már magam,
tessék, most is itt vagyok,
jókora nagyvad, úzótt nagyvad!

Ha akarjátok, akkor szörnyeteg!
 Most éppen a műtétre várok,
 a hagyomány szerint
 keresztüllövök nyíllal a fejem,
 és akkor kisebb leszek megint.
 Nem nagy ügy, csak humorosan kell
 felfogni, nagybácsisan. Egyelőre
 nem tervezem, hogy elpatkolok.
 Majd elmesélem, milyen volt,
 csak legyek már rajta túl

Káin vagyok, nagybácsi, nagyvad.
 Fel lehet ezt fogni humorosan is.
 Ne öregedjete meg soha.
 Ülök a hegygerinc mögött
 a fejem mint egy családi ház
 és nehéz a szarvam,
 mit szólnátok, ha most kidugnám?
 Szeretnék már túlesni rajta.
 Kérjétek, hogy dugjam ki!
 Segítsetek nekem!
 Visszhangosak ezek a völgyek
 és elnyelik a hangot a hegyek.
 Humorosan is fel lehet ezt fogni

fel lehet ezt fogni,

fel lehet ezt fogni

fel lehet

Lator László

A HERCEG HALÁLA

*„...úgy érezte, hogy széles, egymásra torló-
 dó hullámokban hagyja el az élet...”*

(Giuseppe Tomasi di Lampedusa:

A PÁRDUC)

Hát persze, tudta, így kell lennie.
 De ki gondolja: ott van már mögötte,
 egy órányira, egy lépésnyire?
 Hogy vele is megeshet: szégyene
 kitetszik, billogát már rásütötte?